

Buna Blanka-Boróka

KALENDÁRIUM

TAVASZOM

*Máma van, máma van
Piros pünkösdi napja.
Holnap lesz, holnap lesz
A második napja.
András, bokrétás, jól megfogd
Lovadnak a zabláját,
Hogy ne tapossa a pünkösdi rózsát.*

Májusba, mikor születtem, a fák a patakmarton mind ki vótak virágozva. Az udvarunkról éppen oda lehetett látni akkor es, most es. A gyermekségem jó vót, szép vót, pedig a sarló és a kalapács árnyékába telt. Valahol az az egész egy gyermek nagy játék vót, csak aki nem akart béállni, az kiesett – az életből. Szóval mán akkor értettem a politikához. A tesvéreim közül a kicsi öcsém az anyám kedvence vót, a nővérem az apámé, én egyiké se, me égedelem rossz kölyök vótam. Egyszer felföttem, s megmondtam:

- Úgy, úgy! Zsiga az édesanyáé, Kati az édesapáé, s Jánoska a Román Kommunista Párté!

Kikacagtak, lehet, ezé nem lett belőlem politikus. Pedig annál inkább pályázhattam vóna rea, hogy mán kicsikoromtól mennyit jártam a megbeszélésekre. Miután az elvtársak kiebrudalták a kastélyból a Bányai uréket (azok talántám a Thuryaktól nyerték kártyán még a nagyapám nagyapjának az idejibe), egy darabig ott tartották a falugyűléseket. Osztán minden utca külön kellett tartson ilyen esszerőffenést. Kati sokkal nagyobb vót nálunknál, mán vizita járt hezza (ügyes legény vót Zoli komám, csak egy cseppet tátott szájú, de nővéremnek se jött sohase az esső, úgyhogy találtak erőssen), ezé engem s Zsigát édesanyáék elvittek magikkal, hogy ne alkalmatlankodjunk nekik. A gyűlésen örökké olvasták fel az újságokat, hogy ebbe a kollektívbe milyen sokat termeltek, abba a gyárba hogy túlteljesítették a normákat, milyen igen jó ez a kommunizmus... Mi ecsémmel untuk rettenetesen, csak

azt élveztük, mikor a felolvasás után hezza kellett szólni, s a kommentárokat névvel együtt jegyzőkönyvbe vették. Azelőtt csavargatták az arrikot, ráncolták a szemöldöküket, de akkor csak a szépet s a jót kellett mondani. Egyszer olyan jót kacagtunk, me egy utcavégi vén-asszony, kuruc fehérnép vót világ életibe, unalmába el-eljött a megbeszélésekre, de egyszer a többi között úgy felmérgeződött, hogy odaszólt az írnoznak:

- Írd meg, fiam, hogy picsám a szájakra!

Ezt akár szegény nagyanyám es mondhatta vóna. Merthogy nagyapám elmaradt az orosz fogságba, s ő egyedül nevelt fel öt gyermeket. Hogy álljon bé a társasba, megígérték, fog kapni hadiözvegy nyugdíjat. Még a pártba es béállították, kellett nekik reklámnak, legkevesebb minden két hétbe megígérték, hogy mostmán elintézik a nyugdíjat. Mikor mán évek óta hiába várt, egyetlenegyszer fel mert szólalni, mire azonnal kitiltották, mondván, fejöstehénnek nézte a pártot.

Amiután békőztünk városra, elig vártam, mennyünk haza mamához, me örökké felpakolt a sok jó házi dologgal. Jószívű, csendes, rendes asszonyka vót, csak úgy tüzelt télen-nyáron, mint a pokol tornácán. Örökké szidott, hogy nem köszönök elég hangoson (me megszoktam – úgy mondta –, hogy városon nem es kell, mindenki csak mejen, mint a buliókör), s hogy evéskor annyit morzsálok, egy ügyes kotló egy fészekalja csükkét felnevelne alattam. Elég az hezza, hogy egyszer egy estefelé későbbben találtunk hezza menni, mint általában szoktunk, s há a sütőbe a heverőn el vót szunyodva. Na, én, a számár legelőre kimejek a legelőre, nagy haddal benyitottam, ő a zajra felszökött, s hirtelen zavarába azt kérdezte:

- Há ti mé jöttetek, lellem?

Én még kölyök vótam, fogott a figura:

- Hogy a hús s a kolbász elfogyjon! – de megsajnáltam szegényt, ahogy ott ült nagy megképedve, ezé hezzatódttam: – S Róza mamát a bánat meg ne ölje!

Jól es tartott örökké, kivált nyaranta, mikor heteket vótunk nála. Mán ahogy kitellett az özvegyi házától. Emlékszem, mikor egyszer augusztus végén édesapa utánunk jött, aszondta neki:

- Na immán annyi zsirost ettek az úrfiak s a kisasszonyok, hogy ha cernát nyelnek, faggyúgyertyát szarnak.

Merthogy nyárára a rokonság összes kölykit odatoszantották nagyanyámhoz (addig se vót otthon baj velik). Hogy mérgeződött, mikor kitapodtuk a virágait! Hát ha Tibi odarúgta a labdát, csak utána kellett fussunk! Mi fiúcskák gilisztát szedtünk halászni, de sokszor a leánkákat kergettük meg vele. Mariska, a tatrangi Karcsi keresztapámék leánya olyan barnácska vót, mint valami ricskó, nyúzta az öregasszonyt, hogy rajzolja neki egy malacot. Addig s addig, hogy csak rajzolt, mán amilyent tudott. A leánka reanézett, s aszondta:

- Te mama, olyant írtál, mint féreg!

Sok ilyen bolondságra visszaemlékezek. S érdekes, ott a nagy felvilágosult szocializmus közepette, ahol minden napról napra fejlődött, tényleg ott motoszkáltak a padláson, a csípős füstszagú kolbászok között, lefolytak Róza mama arcának mély barázdáin, fetrengtek a csemmegős sárban a csimazok és giliszták között a babonák, a hagyományok, a hitek, a népiesen nyers és szép érzések. A tehénbógós, traktorburrogós, földtúró falusi élet egzotikumai. Mert akárki bírta is a Bányai-kastélyt, a református, katolikus templomokat, a földeket, az öregek elmondták a maguk meséit és elénekelték az énekeiket. Szokásokról suttoztak, amiket bétiltottak. Lenyűgözött ez a fülbe duruzsolt világ, ami el kellett rejtőzzön, met odakint a világ modern vót és internacionális. De kicsikoromba még nem tudtam egészen megérteni, nem es forcérozott olyan erőssen. Aztán később se tudtam eleget gondolkodni az ilyesmiken, lévén, hogy nagy hirtelen egy májusba, mikor a meleg tavasz kora nyárba fordul, elrúgtam a tizenhatot, s leginkább a pünkösdi rózsák kezdtek érdekelni. Kezdtém tanulni a művészetüket, nehogy letapodjam őket, mert finomkák vótak, bennem pedig vadlovak tomboltak.

NYARAM

*Gazd'uramnak tisztelettel jelencsük,
az aratást ma délbe befejeztük.
Adja Isten kövér legyen minden búzaszem,
fehér lisztből omlós kalács,
puha kenyér sülhessen.*

Senki se gondozta őket, mégis rengeteget termettek a patakparti fák azon a nyáron, mikor munkába álltam a motorgyárba. Akkor szereltem le a katonaságtól. Gondoltam, immán ha felnöttem így nagy hosszan s nagy rosszan, kezdjek valamihez. Engem otthon hezsa-szoktattak, hogy a munkától nem kell félni, de sok kollégám azt tartotta, hogy: Dolog-e? Ne dícsird! Korcsma-e? Ne ócsárold! Vagy hogy: a dolog baj, s a bajt kerülni kell.

Na de mindenkinek van baja, s az az ő baja. Én a magamét megcsináltam, mással nem törődtem. Külön akartam kötözni, de semmiképpen nem kértem vóna pénzt édesapáméktól. A magam ura akartam lenni minden téren. Tudtam, hogy aki más szája után eszik, későre lakik jól.

Az egyik munkatársunk, Laci bácsi, mán nyugdíj előtt állott. Faluról navétázott, fáin ember vót. Sokszor hergették, mondja el, hogy ismerte meg a feleségit. Ő osztán olyan viccesen eléadta:

- Mi nem vótunk olyan dögök, mint ti mostonság! Kukutyinba es elmentünk vóna egy csepp muzsikaszóét. Egyszer a hatodik faluba vótunk arató bálon, ott láttam meg Annácskát. Odaültem mellé. Kezdtünk beszélgetni: há úgy talál a szó! Felkértem táncolni: há úgy talál a lábunk! Egy kicsit kimentünk: há úgy talál a kulcs a zárba! Azután mán együtt járogattunk bálba.

Én a magam résziről a fehérnépekkel örökké jó viszonyba állottam. Három évet udvaroltam feleségemnek, Irmának, ilyenformán vettem el huszonöt esztendő koromba. A leánykérésnél anyósom eppenhogy a nyakamba nem szökött (félreértés ne essék, nem a nyakamnak!), de apósom óva intett, mondván, hogy ő negyvenhét évesen nősült, de rea kellett jöjjön, hogy cefetül elsiette. A legérdekesebb útmutatást a házasesletre nézve Zoli komától kaptam. Aszondta: nincs olyan ház, amelyiknek ne lenne füstje. Csak van, ahol egy kicsi füstétt ajtót-ablakot

kinyitnak, s mind kimejen az útra. Máshol pedig mán olyan sűrű, látni se lehet, de megtartsák magiknak. Én es mán mióta nyelem, úgy-e, Katikám?

Telt az idő, először meglett Tamás, két évre rea Rebeka. Én mán úgy elémentem, csoportfelelős vótam a gyárba. Az asszony es a konfekcióba. Blokkba laktunk, de szép s elég tágas apartmanba. Annyira mentünk, kifizettük a tesvéreimet, így csak a ménké lett az édesapáék bennvalója, ahonnan annak idejin elkötöztünk vót városra. Zsiga s Kati megszerették ott, én sohase. Örvendtem, me a családom es jószívvel vót ott az össbe, én pedig úgy megnyugudtam, ha egy félóra-órát biciklizhettem a mező között, hogy hihetetlen. Egyet térünk a huszonöt árba – így mondják ott, ha határnézöbe vannak. De amúgy se vótam nyugtalan ember. Tudtam, hogy dolgos, becsületes vagyok, nincsenek haragosaim. Mint ahogy az arató ember nyugodt lehet, hogy fáradtsága árán kenyeret ad az övéinek. Persze, a bésugók örökké lesték, kinek árthatnak. De én sohase hittem vóna, hogy végül a politika miatt fogok olyan nagy bajba jutni.

ŐSZÖM

*Menyecskék ferednek,
fickándozó menyhalak.
Az idő is csupasz-csigaképpen halad...
Csillag hull, homálylik,
elkullog a horgász.
Gomolygó fűzesben
csak szunyograj portyáz...*

Gyönyörűen peregtek a vörös levelek a patakmenti fákról. Igaz, ilyen feredező fehérnépeket egyáltalán nem láttam, de éppen nem es lett vóna kedvem hezzik. Csak néztem a fákat áldott napon keresztül, ahogy ott ültem a házunk tornácán – magatehetetlenül.

Gyermekkoromba hallottam, hogy régen lakott a Felszegbe valami István bácsi, aki örökké lovakot tartott. Egyszer a többi között szert tett egy olyan nagy, mocsolány, szürke lóra, olyan kemény vót, mint valami medve. Rengeteget dolgozott vele, járt erdőlni s mindenféle.

Ezé es keseredett úgy el az öreg, mikor egy reggel mejen hátra, s hát a szürke az estállóba meg van dögölve. Na, egy happra esszehívta a szomszédokat, hogy húzzák ki, tudják eltemetni. Há de erős nagy állat vót, négyen-ötön, ahányan odafértek, alig tudták kivoncolni. S ugye mán meg es vót meredve, elég az hezza, hogy az egyik lába megakadt az ajtófélfába, nem vették észre, mikor erősebben meg találták rántani, az onnan elszabadult, s pont szegény István bácsit úgy megtette homlokon, hogy elájult. Megijedtek vót erőssen, nehogy valami nagyobb baja legyen. Életibe sohase fortélyoskodott a szürke, erre fel holtába úgy megrúgta a gazdáját, fel kellett mossák. Azután örökké mondogatta: még a halott ló es meg tud rúgni.

Később akárhányszor megforgattam a dolgot magamba, csak arra juttam, hogy ami reám következett, azt István bácsi se tudta vóna kikerülni, akármilyen óvatos ember es lehetett az eset után.

Szóval csoportfelelős vótam a motorgyárba. Velem nem lehetett csak úgy meggyönösölni a dolgokat, mindent meg kellett csinálni a rendje s módja szerint. De egy nap nekem es olyant dirigáltak, hogy képtelen vótam rea. Az ebédszünetbe az a sunyi képű aligazgató odasündörgött hezzám, s elmondta, hogy leépítések lesznek. Akkoriba mán az egész országba szorult a kapca, minden a spórlásról szólt. Kellett törleszteni a Nyugatnak. Aszondta a muki, másnap reggelre vigyek neki egy listyát annak a húsz embernek a nevével, akikkel a továbbiakba dolgozni akarok. Hatvanan vótak a csoportomba...

Aznap éjjel agyvérzést kaptam.

Régóta járta a csúfalkodó mondás, miszerint az elvtársak azt tartásák, hogy ami a tédé, az az enyém es, de ami az enyém, ahhoz neked semmi közöd. Én akkor hatvan család megélhetésinek a gondját vettem magamra. Nem csuda, hogy belérogytam.

A gyermekek mán nagyok vótak, az asszony lekötözött velem falura. Ott tanultam meg újra enni, járni, beszélgetni. Ott kaptam vissza a nyugalमत, aminek az elvesztése majdnem megölt. De hosszú időbe telt, sokáig olyan Gagya Laji vótam, feszt kellett engem hoppantani, mint a kicsigyermeket.

Sokszor eszembe jutott – még Róza mamától hallottam –, hogy vót a faluba egy igen-igen rendes suszter, mint egy darab kenyér, olyan vót. De a felesége mocsok fehérnép vót, áldott nap csak bolygott a faluba, s pletykálgodott. Talántám hogy az urának se igen adott enni,

az magától kezdett főzni, mán ahogy sikerült. Elég a hezza, hogy Albert dédnagyapámmal jó barátságba vótak, az egy este hezza ment, a suszter éppen egyedül vót otthon, sütte a palacsintát, me megkívánta. Megkínálta dédapámat es, de ő megkommentálta, hogy jó vastag lett. Erre kicsit felindult a galambszívű ember, s reaszólt:

- Albert, ahogy kapod, úgy edd! Me jó haza Lujza, s ez se lesz!

Amióta visszaemlékszem, nálunk a családba szállóige vót ez az Albert, ahogy kapod. Sokszor elmondtam a feleségemnek, mikor ott putyukált, s örökké kérdezte, ez jól van-e így, tetszik-e úgy. Nagyon sokat fáradozott értem. Mondtam neki, ha szegény apósom élne, most megmondanám neki, hogy én nem siettem el. A lehető legjobban választottam. Megértettem, hogy bár lehet, többet nem fogok tudni dolgozni, de nem ment teljesen kárba az életem, me itt van nekem Irma, itt vannak a gyermekek.

Még az vidámított meg egy cseppet, hogy sok vót az úri vizitánk. Mikor a Bányai urékot elvitték, szegény Thuryakot, Hollakyakot nemkülönben, a szép fajkuttyájik (akkora vót, mint valami pónyi, úgy es vitte a hátán az úrfiakot) itt maradt. Osztán kóborolt mindenfelé a faluba, s ahová bément, ott általába enni adtak. Ilyenkor elemlegették, hogy az úr se hagyott éhen hőni senkit, aki a kapuját megnyitotta. Így élt még jó pár évet az úri vizita, háztól házig látogatva, s mindmáig az urak híre, rejtélye. Messze innen a delta, tán magába el se találna az ember. De az a sok kóbor eb, elhányt kutyakölyök mind megkapta a mi portánkot. S én úgy szerettem, mikor körülöttem csaholtak, a lábamhoz dörgölöztek. Azokat es az emberek gonoszsága tette tönkre, mint engem.

Mindenek mellett szomorú vót az az ősz. Essős idők jártak, a Nemere mind jobban felkelt, lefosztotta a fákat. Mind ritkábban mentek a mezőre a kollektivisták, mind ritkábban burrogtak a hatötvenesek. Megéreztem, hogy kezdek öregedni.

TELEM

*Óesztendő, likas kendő,
Kelj fel, Ferkó, ég az erdő.
Nem láttam én szebb gyümölcsfát,
Mint a Jézus keresztfáját...*

Fehér vót a mart a hótól, fehér vót a patak jege, fehérek vótak a hegyek a háttérbe, fehér vót az ég, csak a csupasz fa-csontvázak meredtek felfelé feketén, üresen. Ki gondolta vóna, hogy ilyen nagy csendbe, fehérségbe csináljanak revolúciót? De meglett. Vége lett. Mosmán csak lassacskán mi kell elmaradozzunk, mi, akik még emlékezünk az ezelőttire, osztán akkor kész lesz az új világ. A hó es el kell olvadjon, hogy ki tudjon csirázni a vetés. El kell harangozni az óesztendőt, hogy feláldhassuk az újat. Meg kell halni, hogy fel lehessen támadni.

Immán fehér lettem én es, hajam, bajuszom, szemöldököm, minde-nem. Megehült a franc, az a legnagyobb baj. Eszi a derekamot. Szépek vótunk, kivált én, s megvénültünk, kivált ti! Szegény komámnak vót ez a mondása, olyan lelkiből tudta kacagni... S erre fel mán hány esztendeje, hogy letettük a földbe, s Katit es melléje. Emlékszem, minden évbe mentünk egymáshoz névnapolni, biza meg-megrészedtünk, s olyankor mese nem vót, kellett énekelni. Minél többet ittunk, annál jobb lett a hangerő. Evvel egyéb baj nem lett vóna, csak hát blokkba laktak. Másnap szegény tesvérem szerre járta a szomszédokat, s mindenkitől kérte az elnézést. Az egyik, Mircea bácsi, román vót. Harapta, de beszélt magyarul. Aszondta Katinak:

- Lelkem! Ha meg enekeltek vona... De nem enekeltek... Bögtek!

Régen vót, eltöt. Mán nem *bögünk*, me nincs kivel, s nincs, amé. Andrásék, ezek a szomszédék, Kászomból kötöztek vót ide. Talántám a leánynak valami szégyene esett a katolikus pappal, s akkor restelltek hon maradni. Az apjik az erdön kivágta a fákat, megfaragta a gerendákat, s szekérrel idehordta, abból épített házat a két kezivel. Osztán idejöttek a kóboros szekérrel. Nagyon dolgos emberek vótak világ életikbe. András most es az eszitől disznyót s lovat tartana, de mán menni es elig tud, csak tappog. De nem panaszkodik. Örökké csak azt mondja: Ami jól van, azt ne kívánd jobban. Hát én es ezt tartom. Van, amibe csak belé kell nyugunni.

De amúgyes, kívánhat-e az ember többet, minthogy egész nap kertészkedjen, sétálgasson, játszodjon az unokákkal? Irma hogy mérgeződik, mikor kitapodják a virágait! De azt muszáj kacagni, hogy mikor elkiájtja magát, ki vót ez a betyár, mindegyik csak jó Kovászna felől a tehenyekkel, senki se tud semmiről, senki se tehet semmiről.

Az es mulatságos, mikor Alpárka nagy ügyel-bajjal felmászik az ölömbe – mint egy ütés topló, akkora az egész gyermek –, s elmagyarázza tatának, hogy ő vagy úrhajós lesz, vagy traktorista, vagy állatorvos, vagy vattacukros bácsi.

– Na te es úgy vagy, mint Sári nénem! – pisolyodok el, de persze ő nem tudhassa, kiről van szó. Még gyermekkoromba lakott a Réceusztatonál egy Sári néni, aki egyszer bément a bótba, s aszondta, hogy kér szépen egy lejre.

– Egy lejre mit? – kérdezte Bótos Icuka néni.

– Hmm... Hát... Ivószódát. Nem, marószódát! Nem, gombot a Lajcsi ujjosára!

Osztán egy más alkalommal Zsuzsi érdeklődik, mi az a sok tönk a hátsóudvaron.

– Mikor nagyanyáddal hazakötöttünk ide, vót itt hét szilvafa, s azokat kivágattuk.

– Nem kár értik, tata?

– Há... Lehet az. Me ha ki nem vágtuk vóna, most hétszilvafás nemesek lennének.

Ha nem es vót titulusunk, de mezőnk igen annyi, mint akármelyik kékvérűnek. Me mikor visszakötöttünk városról, az egész bennvaló úgy el vót hanyagolva, csihány nyakig (nem könnyű hazatérni!), a kert kirothadt s esszedólt, ilyenformán közhatárosok vótunk a szántókkal egészen Kovásznaig. Osztán örökké avval hülyéskedtünk, Kovásznaig ménké az egész határ. Pedig ejsze nem vót egészen bolond beszéd ez a nemesség, csak félig. Róza mama es csak a nagyapjától hallotta, hogy egyszer valahogy kitudódott, hogy a családjuk ilyen kutyabőrös nemes, s felhívták a tanácshoz, váltsák ki az oklevelet. Na de öméltóságiknak nem vót nyóc krajcárík, amit a jegyzőnek kellett vóna fizetni az íratétt, így osztán elmaradt. Ennyi. Mi mán azt se tudjuk, vajon igaz vót-e? Ami jól van, azt ne kívánd jobban.

És így visszanézve jó vót minden. S ha vót es közbe egy-egy kicsi keserű benne, a fák ugyanolyan szépek vótak minden évszakba. Én

nem vagyok különösebben művelt ember, nem tüntettem ki magam soha semmibe. De éltem az életem, ahogy kellett, s ahogy tudtam, emberként. Annyit azé örökké éreztem, hogy *valaki jár a fák hegyén*. Te vagy az, Uram. Te tudod, milyen lelkemből énekeltem szilveszterkor a templomba. Te láttad, mikor másnap Balázska elém lépett, s nagy lelkesen szavalta:

*Bort, búzát, barackot,
Kurta farkú malacot,
Szekezembe kereket,
Köcsögömbe feneket,
Poharamba vörösbort,
Hadd ihassak bőven,
Az új esztendőben!*

Ügyes emberpalánta ez a Balázska, csak égedelem rossz kölyök. Pont, mint én vótam. Új jön a régire. Csak a patakparti fák susognak ugyanúgy vagy kétszáz éven keresztül. Csak a hegyükön járó marad örökkön örökké.

Négy évszak - Ősz, 2018 (olaj, vászon, 70 x 50 cm)